

ACC. N:R M. 15533:1-6.

Landskap: Skåne Upptecknare: Carl Axel Meibömer
Härad: Fåns Berättare: Per Svensson, Bjärnöd
Socken: Ö. Hånstorp Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1962 Född år 1881 i Bjärnöd, Ö. Hånstorp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-6.

Lu F 73

Bystämman existerar ännu i Bjärnöd

Det är gäststället som har hållit den vid liv. Varje år väljes en älderman, och kuen går från gård till gård. Det var min morfar Nils Månsson, som började med äldermansgille. Först hade man middag och festade därefter hela kvällen — nu bjuder endast äldermannen på kvällsmat. Äldermansgillet har så länge jag kan minnas hållits den 1 maj. Sjättor har jag varit äldersman 3 gånger — en älderman tog emot pengarna för de utavanderade gäststället samt ställde till med äldermansgille. Byhandlingarna finns hos den nuvarande äldermannen. Skogsmejeri grundades på 1890-talet, och det existerar fortfarande. Inom såldes mjölken till Bjärnsjölagård, där en man vid namn Jönsson, som avanderade gården, startat ett privatmejeri. Detta upphörde dock år 1896, eftersom han inte kunde konkurrera med andelsmejeriets priser. Det var vanligt, att man sjättor hade fjur på gården. Dessa fjurar köpte man i Malmö och i Öved. År 1920 bildades en fjurförning — men denna varade endast några år. Träskföreningen bildades år 1916, och den existerade till a lit in på 1930-talet. Först hade de större gårdarna träskvandringar. De mindre gårdarna fick låna dessa mot en mindre betalning.

En slakteriförning kom till på 1920-talet, och där finns ännu. För
reste djuruppköpare omkring, och de köpta djuren lastades på järn-
vägen i Bjärsjötagård. För de nya jordbruksredskapen kom smeden
Hans Molin att spela en stor roll. Han tog hem alla nya jordbruksred-
skap och uppställde dessa på sin gård. Bönderna kunde här gå omkring och
noga betrakta dem. Räkningarna till smeden skulle betalas varje år
vid julen — då höll smeden ett stort gille för sina kunder och här dis-
kuterades bl. a. de nya jordbruksredskapen. De första moderna plogarna
kom på 1890-talet. Förut hade man t. o. m. använt åder. Sädsoodling-
en har bland bönderna varit ungefär densamma. I slutet av 1800-talet
såldes all säd till handlarna (man behöll endast vad som behövdes till
hushållet). Det var mest råg, korn och blandsäd som odlades. Vete och
korn var mycket svårt att odla (beroende på jorden), och de slog oftast
fel. Man var tvungna att odla råg för att få korn till baken. Det är först
på senare år som man har börjat med rapsen. Föraveln var för ganska
stor. Eftersom man själv tillverkade sina kläder, behöll man ull.
På varje gård fanns det alltid en väv, som arbetade flitigt. Då spinne-
riet uppkom, kunde ulla skickas dit för att omvandlas till garn. Ett

lamm kostade på 1890-talet 7-8 kronor. Det var vanligt, att man sålde några får varje år för att få kontanta pengar. Nu finns det inte ett enda får i Ö. Kånstups socken. Detta beror på, att det är alltför mycket arbete med får. De behövde passning, eftersom de fjuchades på odlat bete och de fick omplaceras minst 2 gånger om dagen. Fårens största fiender var de herrelösa hundarna som bet ihjäl fåren för att få mat. För hade man endast svin till husdjur. Då slakterierna bildades efter sekelsluttet ökades svinavels betydligt. Nyttkproduktionen var dålig i slutet av 1800-talet. Småret kömdes hemma, och det som blev över sedan huskallet tagit sitt såldes på ett borg i Malmö, Lund eller Östör — här passade man på att baka någon kalk eller några svin med sig och sälja. Det var sällan man omvandlade ången till åker. I min barndom var den mesta marken i Bjärnöd redan åker. 7-skifteskullet (halvhäda eller helhäda, vintersäd, dur, råg, klöver, 2 års vall samt havre) har varit det vanligaste i Bjärnöd, och det finns än idag. Under min tid har man inte mängtlat, men jag minns, att min fader talat om mängtling. I min barndom användes kalk, som erhöles från kalkbrottet — detta gödningsmedel användes ända fram till omkring 1910, då konstgödseln

blev dominerande. De gamla diken var öppna - senare övergick man till täckta diken. Tor hade alltid förs härad lantbruksmötet årligen. Här fick man som helst ställa upp sina djur till bedömning. De som hade de bästa djuren fick fina priser - det ansågs som en stor ära att mottaga ett sådant pris. I samband med dessa lantbruksmöten hölls en del lantbruksföreläsningar av lärda män. Någon föreläsning har det inte funnits i Bjärnöd, och impulserna har kommit från utomstående bönder. Varje bonde hade sina vägstycken, som de skulle laga med skår. Under vintern slog drängarna skår av stenen som de lagit bort från åkrarna under sommaren. Omkring 1920 kom det stenkrossar, som löste en del arbetskraft. De stora vägarna granskades av länsmännen och 2 nämndemän. De mindre vägarna synades av en vald vägnämnd i byn. Den första bilen i Bjärnöd kom år 1905, och ungefär samtidigt kom cyklarna. Järnvägen Estöv - Ystad byggdes ca. 1868, och Bjärsjölagård blev en mellanstation. Järnvägens största betydelse för bygdens blev fakten. Det blev lätt att pakta kreatur, och därmed steg också priserna på djuren. Posten lämnades på stationen i Bjärsjölagård, där den också fick ankäntas. Omkring 1910 anställdes det en lantbrukare, som

bar ut posten till bonderna. Något gästgiveri eller skjuthåll har det aldrig förekommit i Bjärnöd. Emigrationen till Amerika var inte så stor. Det var framför allt stöckningens blev och de fria jorden som lockade folk till att resa. Omkring 1910 avstannade emigrationen. För kunde bröllopsfester var i 2-3 dagar. Gamla traditioner var dans på lögen, samt "lesken" då man anlände till festplatsen. Det var först för ca. 10 år sedan man började förlägga fester och bevaringsmiddagen till lokala utanför hemmet. Någon present gav man aldrig, då man gick bort. Däremot skulle alltid "föning" medtagas (som till största delen bestod av kaka och speltkaka). Inbjudan var alltid muntlig — dock hände det vid något högtidligt tillfälle att man skickade ut sina barn för att lämna skurna inbjudningskort. De flesta festerna var förlagda till julen, då man hade bäst om tid och med mat. På 1890-talet kom det ambulande biografen, och en häbelagd dansbana byggdes — på denna var det dans på lördagarna till musik av dragspel och fiol. Under min barndom hade vi "Ustad allehanda" och "Skånska dagbladot". På 1890-talet började bonderna i Bjärnöd att läsa mycket böcker. Man skrev efter böcker till Stockholm, och man kunde köpa

billiga böcker på auktioner, som hölls varje år. Vid sekelskiftet bildades en sångförening, som leddes av en hjälpkantor. Man övade och sjöng i kyrkan; sångerna var givetvis religiösa. Det var vanligt att man på marknader köpte vissticker — visste man inte melodien till en text, komponerade man själv en. Omkring 1905 började folksånger och poesi böcker att bli populära. Övernaturliga väsen har man inte hört på i Bjärnöed under min tid; däremot var det vanligt att skrämma barna med dessa. Då radioudstickningar började sändas, anbefalldes kyrkan märkbart. Husförhören slutade först omkring 1910. För många år sedan kom det baptister till Bjärnöed; dessa stannade här inte så länge, eftersom de inte fick något grepp på folket, som noget höll sig till kyrkans lära.